

Право на життя ненародженої дитини: міжнародно-правовий аспект
International legal aspect of the right to life of the unborn child

Гвагвалія М.М.

(магістр 2ого курсу Київського національного університету імені Тараса Шевченка)

Науковий керівник – кандидат юридичних наук, доцент Мельник Ірина Степанівна

Законність права жінки на штучне переривання вагітності в міжнародному та національному праві пов'язана із моментом виникнення права на життя і з реалізацією такого права [1, с.12]. Слід звернути увагу, що у відповідності до ст. 1 частини I Конвенції про права дитини дитиною є «кожна людська істота» [2, с.36]. Однак, в міжнародному праві немає поняття «людина» та «людська істота». Крім того міжнародні органи з захисту прав людини уникають визначення початкового моменту права на життя. Між тим, регіональним органом із захисту прав людини, а саме Європейською комісією з прав людини, у рішенні по справі *H v. Norway* від 19 травня 1992 року зазначено, що «обмеження, які передбачені пунктами 1 та 2 статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) за своєю природою відносяться лише до вже народжених осіб і не можуть застосовуватись по відношенню до дитини, яка повинна народитись» [3, с. 22].

Пропонуючи країнам-учасникам деяку свободу розгляду відносно законів, що дозволяють штучне переривання вагітності при певних обставинах, Комісія вирішила, що стаття 2 може застосовуватись за деяких умов і до ненародженої дитини. Так, у тій самій справі *H v. Norway* Комісія зазначила, що не повинна вирішувати питання захисту зародка у відповідності до ст.2 Конвенції, але не можна виключати появу таких справ за деяких обставин, не дивлячись на той факт, що в країнах-учасниках існують розбіжності у поглядах щодо можливості розширення статті 2 для захисту ненародженої дитини [3, с.11].

Тим не менш постало питання визначення вищезазначених обставин. Ці обставини визначаються національним законодавством країн-учасниць Конвенції. До них можуть відноситись терміни, у межах яких штучне переривання вагітності дозволяється, за медичними показаннями за наявності тяжких супутніх захворювань, за умови погодження лікарів (консиліумів лікарів).

Вчені наголошують, що для законодавця дилема збереження нейтралітету є досить важкою, підкреслюють фундаментальний етичний вимір такого врегулювання, враховуючи, що деякі норми, у тому числі і стосовно переривання вагітності, приймаються в рамках важливих проблем релігійного, світоглядного або філософського характеру [4, с.112].

У практиці Європейського суду з прав людини (далі – Суд) розглядаються різноманітні аспекти реалізації права на життя у контексті забезпечення права на життя (ст. 2 Конвенції). У рішенні «Во проти Франції» заявниця скаржилася на відмову державних органів у кваліфікації позбавлення життя її ненародженої дитини як вбивство через необережність через призму статті 2 Конвенції. У формулярі-заяві зазначалось, що у Франції кримінальним законодавством за такі діяння не передбачено покарання. Для вирішення цієї справи по суті Суд мав визначити момент виникнення права на життя. І знову ж таки Судом було «делеговано» вирішення цього питання на національному рівні. В основі обґрунтування такої позиції лежить:

А) дискусивність та невирішеність даного питання державами-учасницями Конвенції;

Б) відсутність наукового консенсусу між європейськими країнами щодо визначення початкового моменту життя [5].

Тобто, ми можемо спостерігати незахищеність ембріону чи плоду на законодавчому рівні європейських країн, що у свою чергу призводить до уникнення кримінального покарання винуватих осіб.

Але разом з тим, мотивуючи свої рішення, Суд підходить до питання гуманно та з рекомендаційним характером. Судом зазначено, що вірогідна можливість і здатність плоду людини стати людиною зобов'язують захищати його з точки зору моральності, але застосовувати до нього ст. 2 Конвенції не вимагається. У даному рішенні Суд підкреслив, що немає можливості вирішувати питання моменту виникнення життя, визнання ненародженої дитини людиною *абстрактно* у значенні статті 2 Конвенції, до того ж Суд переконаний, що поки національною системою охорони здоров'я країн-учасниць та внутрішнім законодавством не буде підтримано і захищено статус ембріона чи плода, Суд не матиме законних та юридично обґрунтованих підстав для застосування положень статті 2 Конвенції.

Нині позитивний конвенційний обов'язок держав-учасниць у системі охорони здоров'я полягає у застосуванні зусиль, необхідних задля захисту життя особи та у проведенні розслідувань щодо з'ясування причин смерті. Аналіз рішення «Во проти Франції» дає можливість дійти до висновку, що Судом запропоновано вирішувати питання, пов'язані із професійним недбальством лікарів, у результаті якого ненароджена дитина помирає, шляхом визнання такого недбальства у порядку адміністративного судочинства, допоки національним законодавством не буде закріплено юридичний статус ембріону, плоду, а відтак і законодавчо визначено момент початку життя [5].

У справі *Bruggemann and Scheuten v. FRG* розглянутий ще один аспект застосування статті 2 Конвенції. Європейська комісія з прав людини зазначила, що захист права ненародженої дитини в сенсі статті 2 Конвенції шляхом заборони абортів порушує ст. 8 Конвенції, оскільки є втручанням в особисте життя жінки [6, с.121]. Поряд з цим Комісія прийшла до висновку, що заявницею не було порушено національне законодавство Німеччини.

Підсумовуючи вищезазначене, ми можемо дійти до висновку, що необхідно законодавчо визначити, з якого моменту держава здійснює охорону права на життя ненародженої дитини.

Список використаних джерел

1. Мірошниченко О.А. Закріплення права людини на життя в міжнародних документах // Пробл. законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Харків: Нац. юрид. акад. України, 2003. – Вип. 59. – С. 200 – 204;
2. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р., ООН; Конвенція, Міжнародний документ //Зібрання чинних міжнародних договорів України. - 1990. - № 1. - С. 205;
3. R. H. v. Norway. Application № 17004/90 (1992). European Court of Human Rights. vol. 73, (155), p.168, § 1;
4. Національні та міжнародні механізми захисту прав людини : тези доп. Всеукр. круглого столу (м. Харків, 20 квіт.2016 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. –Харків, 2016. – 216 с.;
5. CASE OF VO v. FRANCE. Application no. 53924/00 (2004). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61887>;
6. Rosemarie BRÜGGEMANN and Adelheid SCHEUTEN v. FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY. Application № 6959/75 (1976). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-74824"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

УДК 342.7-053.2 (477)

Забезпечення права на освіту дітей, що перебувають на тимчасово окупованій території України

Ensuring the right to education of children who are on the temporarily occupied territory of Ukraine

Гориславська А.С.

(студентка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка)